

го господарства є постійним та відносно нееластичним, а продукти харчування входять до групи соціально-необхідних товарів, головним функціональним призначенням яких є відтворення здатності людини до праці. Тому єдиним шляхом розвитку внутрішнього ринку сільськогосподарської продукції є збільшення частки доданої вартості вітчизняних виробників у готових продуктах харчування. Реалізацію даного завдання робить можливим впровадження повного циклу виробництва готових продуктів харчування за місцем вирощування органічної сільськогосподарської сировини. Вирішення даного питання можливе за умови формування державного замовлення на розробку автоматизованих технологічних ліній,

які б відповідали вимогам безпечності, екологічності, економічності та іншим нормативам міжнародної системи управління якістю виробництва продуктів харчування ISO – 9000, і застосування яких дало б можливість вітчизняним аграріям випускати конкурентоспроможні за всіма параметрами органічні продукти харчування.

По-п'яте, формування внутрішнього ринку збуту екологічно чистих продуктів харчування за рахунок освоєння нетрадиційного сегменту навчальних та оздоровчих закладів, потенціал яких в Україні характеризується стійкою тенденцією зростання, сприятиме створенню сприятливих умов для розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності в галузі органічного виробництва.

Література

1. Производство еды в Украине втрое превышает потребление [Електрон. ресурс] // Укragroконсалт. - Доступний з: <<http://www.ukragroconsult.com/ukragrokonalt/novosti-temp/proizvodstvo-edy-v-ukraine-vtroe-prevyshaet-potreblenie>>
2. Осташко, Т. Экзогенні чинники розвитку внутрішнього агропродовольчого ринку [Текст] / Т. О. Осташко. – Економіка і прогнозування. – № 4. – 2009. – С. 101-113. – ISSN 1605 – 7988.
3. Импорт овощей и фруктов в Украине сильно вырос [Електрон. ресурс] // BIZLIGANET – Доступний з: <<http://biz.liga.net/news/E1100483.html>>
4. Украинские сельхозпредприятия увеличили прибыль [Електрон. ресурс] / LB.UA Избранное для всех // Доступний з: <http://lb.ua/news/2011/03/30/90421_Ukrainskie_selhozprepriyatiya_uv.html>
5. Органік серед трендів 20011 року [Електронний ресурс] / Органічний продукт. БІОЛан Україна // Доступний з <<http://www.biolan.org.ua/uk/news/?newsid=101>>
6. Данилишина встало, що падіння плодороддя української землі [Електрон. ресурс] / Деньги.UA // Доступний з: <http://dengi.ua/news/79023_Danilishina_vstrevozilo_padenie_plodorodiya_ukrainskoj_zemli.html>
7. Відбулася робоча зустріч Департаменту маркетингу із Менеджером проекту «Екофілан Україна» [Електрон. ресурс] // БІОЛан Україна. – Доступний з: <<http://www.biolan.org.ua/uk/press-about-us/news/?newsid=65>>
8. Органік в Україні [Електрон. ресурс] // Федерація органічного руху України. – Доступний з: <<http://www.organic.com.ua/ru/homepage/2010-01-26-13-42-29>>
9. Дані Держкомстату [Електрон. ресурс] / Доступний з: <<http://www.ukrstat.gov.ua/>>
10. Куда уходят деньги из семейного бюджета? [Електрон. Ресурс] // Доступний з <<http://job.ukr.net/news/kuda-uhodiat-dengi-iz-semeinogo-bjudzhet/>>
11. Шувар, Б. Формування цільового ринку органічної продукції в Україні [Текст] / Б. І. Шувар // Зб. наук.-техн. праць «Науковий вісник НЛТУ України» – 2009. – Вип. 19.12 – С. 82-85
12. Україна 2020: стратегія національної модернізації [Електрон. ресурс] / Офіційний сайт КМУ. – Доступний з: <http://civic.kmu.gov.ua/civic/control/uk/discussion/ovv/project.jsessionid=4E39D1A3EAA8A7B6898D47A3DAFE8DDB?project_id=110049>

УДК 339.94

ФОРМУВАННЯ ПЛАНУ ДІЙ ОСНОВНИХ ЕКСПОРТЕРІВ МАШИНОБУДІВНОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ІНДЕКСУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Слабоспицька О.Ю.

В статті запропоновано індекс державного регулювання діяльності підприємств відповідної галузі народного господарства. За допомогою дисперсійного аналізу оцінено вплив індексу на фінансові показники діяльності основних експортерів машинобудівної продукції України. Запропоновано стратегії їх подальшого розвитку на зовнішніх ринках

Постановка проблеми. Підприємство, яке виходить на зовнішній ринок зі своєю продукцією повинно враховувати всі позитивні, а, можливо, і негативні аспекти державного регулювання розвитку галузі, в якій здійснює свою діяльність підприємство. Оскільки, це один з основних показників, що впливає на умови та способи виходу підприємства на нові міжнародні ринки.

Розрахунок індексу державного регулювання діяльності промислових підприємств України дозволить оцінити зміни рівня ефективності дер-

жавного регулювання. Залежно від того, більше чи менше одиниці розрахований індекс, можна зробити висновок про розмір збільшення або зменшення ефективності державного регулювання в поточному періоді порівняно з базовим. Висновки, отримані на базі розрахунку даного індексу, будуть характеризувати зміни у результатах розвитку державної підтримки діяльності промислових підприємств та впливати на подальше формування зовнішньоекономічної стратегії підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розробки та планування стратегії ЗЕД українських підприємств приділено суттєву увагу в працях вітчизняних науковців, а саме Багрової І.В., Дідьківського М.І., Дроздової Г.М., Панченко Є. Г., Кредісова А.І., Циганкової Т. М. та інших. Проте проблема державної підтримки вітчизняних експортерів є досить актуальною і до кінця не вирішеною

Таким чином, **метою дослідження** є запровадження інтегрального показника рівня державного регулювання діяльності підприємств, який виводить оцінку ефективності реалізації виробничого потенціалу на якісно новий рівень, що, у свою чергу, сприяє вдосконаленню діяльності вітчизняного суб'єкта ЗЕД.

Виклад основного матеріалу. Рівень впливу державного втручання в діяльність підприємства в поточному періоді нами пропонується оцінювати через індекс державного регулювання підприємств відповідної галузі народного

господарства, який буде залежати від рівня економічного регулювання в промисловості.

На рівень економічного регулювання діяльності підприємства справляють вплив: субсидії і поточні трансферти в промисловість (СПТ), видатки державного значення, спрямовані на дослідження і розробки (ДРДЗ), капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям) (КТ), обсяг заборгованості з компенсації податку на додану вартість (ЗКПДВ), коливання валютного курсу національної грошової одиниці (ВКНГО).

Даний перелік показників можна розширити в залежності від економічних умов і специфіки діяльності підприємства. Нами вибраний такий перелік на основі головних статей витрат бюджетних коштів Міністерством промисловості України в розрізі економічної класифікації видатків.

Таким чином, можна визначити індекс державного регулювання діяльності промислових підприємств за формулою:

$$I_{dp} = \sqrt[5]{\frac{СПТ_n}{СПТ_б} \times \frac{ДРДЗ_n}{ДРДЗ_б} \times \frac{КТ_n}{КТ_б} \times \frac{ВКНГО_б}{ВКНГО_n} \times \frac{ЗКПДВ_б}{ЗКПДВ_n}}, \quad (1)$$

де I_{dp} – індекс державного регулювання діяльності промислових підприємств.

Індекси «п» та «б» - відповідають показникам поточного та базового періодів. З врахуванням того, що зростання окремого показника в поточному періоді порівняно з базовим може справляти як позитивний ефект на рівень державного регулювання, так і негативний (наприклад, зростання обсягу заборгованості з компенсації ПДВ), відповідні показники будуть розташовуватися в чисельнику або знаменнику.

Знецінення валютного курсу національної грошової одиниці впливає позитивно на ефектив-

ність ЗЕД вітчизняних експортерів за рахунок можливості зменшення експортної ціни. Нами встановлена висока імпортозалежність українських виробників і таке знецінення негативно відобразиться на діяльності промислових підприємств України, тому в формулі (1) записано відношення валютного курсу в базовому періоді до поточного.

Визначимо індекс державного регулювання промислових підприємств України протягом 2007-2009 рр. Дані представимо в таблиці 1.

Таблиця 1

Розрахунок індексу державного регулювання діяльності промислових підприємств України в 2007-2009 рр.

Показник	РОКИ			
	2006	2007	2008	2009
Субсидії і поточні трансферти (СПТ), тис. грн.	21654,9	223921,9	123474,9	237903,8
Дослідження і розробки, видатки державного значення (ДРДЗ), тис. грн.	63122,7	117209,4	287284,8	114920,5
Капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям) (КТ), тис. грн.	64778,8	52136,6	186795,2	63672,3
Обсяг заборгованості з компенсації податку на додану вартість (ЗКПДВ), млрд. грн.	1,926	8,0	12,79	21,84
Колівання валютного курсу національної грошової одиниці відносно 100 доларів США (ВКНГО)	505,00	505,00	526,72	779,12
Індекс державного регулювання діяльності промислових підприємств (I_{dp})	*	1,29	1,23	0,63

Джерело: розраховано автором на основі Звітів про витрачання бюджетних коштів у розрізі економічної класифікації видатків за 2006-2009 роки по Міністерству промислової політики України, даних Державної податкової адміністрації України та Національного банку України

З таблиці 1 видно: в 2009 році індекс державного регулювання діяльності склав 0,63, а це означає, що держава майже вдвічі скоротила підтримку промислових підприємств і це не могло не відобразитись на фінансових результатах діяль-

ності виробничих об'єднань і, як наслідок, на їх зовнішньоекономічній діяльності.

Економічні результати діяльності головних експортерів продукції машинобудування України за останні роки свідчать про зниження технологі-

чних темпів розвитку підприємств, про скорочення обсягів випуску наукомісткої, високотехнологічної продукції, про погіршення економічних результатів 2009 року в порівнянні з попередніми роками.

Коефіцієнт фінансової залежності експортоорієнтованих машинобудівних підприємств України (табл. 2) свідчить, що активи більшості підприємств сформовані в основному за рахунок власних коштів. Лише у окремих підприємствах присутня перевага позикових коштів, що з одного боку характеризує гнучкість цих підприємств, їх-

ню здатність знаходити кредити і повертати їх, про довіру до них в діловому світі, а з іншого – залежність від позикових коштів (що при економічній кризі є досить ризикованим і може призвести до банкрутства підприємства).

Одним з основних індикаторів фінансової стійкості підприємства є коефіцієнт фінансового ризику. Для більшості досліджуваних підприємств (табл. 2) даний показник збільшився в 2009 році порівняно з 2007 роком. Іншими словами збільшився ризик вкладання капіталу в діяльність даних підприємств.

Таблиця 2

Результати діяльності основних експортоорієнтованих машинобудівних підприємств України в 2007-2009 рр.

Експортоорієнтовані машинобудівні підприємства України	Коефіцієнт фінансової залежності			Коефіцієнт фінансового ризику		
	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2007 рік	2008 рік	2009 рік
ВАТ «Електромашинобудівний завод «Фірма СЕЛМА»	1,15	1,09	1,09	0,098	0,07	0,08
ВАТ «Дніпроважмаш»	1,77	2,23	1,81	0,77	1,23	0,81
ЗАТ «Артемівський машинобудівний завод «Вістек»	3,41	6,69	*	2,41	5,10	*
ВАТ «Ясинуватський машинобудівний завод»	1,40	1,69	*	0,40	0,69	*
ВАТ «Старокраматорський машинобудівний завод»	3,57	3,88	6,59	2,57	2,88	5,59
ВАТ «Азовмаш»	1,31	1,41	1,35	0,30	0,40	0,35
ВАТ «Азовзагальмаш»	10,1	17,12	7,96	9,09	20,12	10,96
ВАТ «Вібросепаратор»	1,47	1,70	1,65	0,46	0,69	0,65
ВАТ фірма «Беверс»	1,21	1,19	1,06	0,21	0,19	0,06
ВАТ «Мотор Січ»	1,62	1,96	1,65	0,62	0,95	0,65
ЗАТ «Запорізький завод важкого кранобудування»	10,42	14,44	*	9,36	15,37	*
ВАТ «Бердянські жниварки»	1,31	1,44	1,34	0,30	0,43	0,33
ЗАТ «Івеко - Мотор Січ»	1,03	0,10	*	0,03	0,04	*
ВАТ «Конструкторське бюро «Бердянськсільмаш»	2,40	2,73	2,36	1,37	1,73	1,36
ВАТ «Холдингова компанія «Луганськтепловоз»	4,39	5,25	29,59	3,33	4,17	30,06
Група «НОРД»	1,85	2,19	2,08	0,85	1,19	1,08
ВАТ «Стахановський вагонобудівний завод»	5,45	3,90	3,43	4,44	2,90	2,43
ВАТ «Тепловозоремонтний завод»	2,45	1,86	1,97	1,45	0,86	0,97
ВАТ «Зовнішньоторговельна фірма «КрАЗ»	32,5	20,25	15,79	31,54	18,93	14,68
ВАТ «Сумське МНВО ім. М.В.Фрунзе»	2,24	4,44	3,38	1,24	3,43	2,38
ВАТ «Нафтопромаш»	1,54	2,26	3,35	0,53	1,26	2,35
ВАТ «Турбоатом»	1,28	1,43	1,39	0,28	0,41	0,39
ВАТ «Харківський тракторний завод ім. С. Орджонікідзе»	35,77	7,42	4,71	34,7	8,39	5,70
* - інформація відсутня						

Джерело: розраховано автором з використанням даних www.smida.gov.ua

Для перевірки впливу індексу державного регулювання діяльності промислових підприємств (якісного фактора) на фінансові показники, розраховані нами в таблиці 2, проведемо дисперсійний аналіз.

Маємо вихідні дані наведені в таблиці 2: $I = 23$ групи спостережень (23 машинобудівних підприємств); обсяг вибірки $n = 65$.

Знаходимо суми квадратів відхилень, необхідних для дисперсійного аналізу:

- суму квадратів відхилень всередині груп S_R^2 (остаточна варіація);
- суму квадратів відхилень між групами S_A^2 (варіація, обумовлена якісним фактором);
- суму квадратів відхилень від загальної середньої S^2 (повна варіація).

В таблиці 3 представимо результати дисперсійного аналізу впливу індексу державного регулювання діяльності промислових підприємств.

Таблиця 3

Результати дисперсійного аналізу показників діяльності експортоорієнтованих машинобудівних підприємств України в 2007-2009 рр.

Показник	Компонента варіації	Сума квадратів	Число ступенів свободи	Середній квадрат
Коефіцієнт фінансової залежності	Між підприємствами	$S_A^2 = 2225,201985$	22	101,1455
	Всередині підприємств	$S_R^2 = 1233,926172$	42	29,3792
	Повна	$S^2 = 3448,979$	64	53,8903
Коефіцієнт фінансового ризику	Між підприємствами	$S_A^2 = 2470,728842$	22	112,3059
	Всередині підприємств	$S_R^2 = 1243,480936$	42	29,6069
	Повна	$S^2 = 3704,103$	64	57,8766

Джерело: розраховано автором за даними річних звітів 23 експортоорієнтованих машинобудівних підприємств України

З таблиці 3 знайдемо розрахункове F відношення (критерій Фішера) для кожного з показників за формулою:

$$F = \frac{S_A^2 / I - 1}{S_R^2 / n - I} \quad (2)$$

Для показника «коефіцієнт фінансової залежності»:

$$F = \frac{101,1455}{29,3792} = 3,4428.$$

Порівняємо розрахункове значення F з табличним значенням. Так як $F = 3,4428 > 1,96 = F_{0,05}(22, 42)$, то гіпотеза про вплив індексу державного регулювання діяльності промислових підприємств на показник «коефіцієнт фінансової залежності» приймається (з ймовірністю 95%).

Для показника «коефіцієнт фінансового ризику»:

$$F = \frac{112,3059}{29,6069} = 3,7932.$$

Порівняємо розрахункове значення F з табличним значенням. Так як $F = 3,7932 > 1,96 = F_{0,05}(22, 42)$, то гіпотеза про вплив індексу державного регулювання діяльності промислових підприємств на показник «коефіцієнт фінансового ризику» приймається (з ймовірністю 95%).

Знайдемо коефіцієнти кореляції між індексом державного регулювання діяльності промислових підприємств та зазначеними коефіцієнтами.

Результати розрахунку середньоарифметичного коефіцієнту кореляції між індексом державного регулювання діяльності промислових підприємств та коефіцієнтами фінансового ризику й фінансової залежності експортоорієнтованих машинобудівних підприємств $((r_1 + r_2)/2)$ дозволяють розподілити досліджувані підприємства за ступенем впливу індексу:

- з високим ступенем впливу (значення коефіцієнту (-1; -0,6) та (0,6; 1);
- з середнім ступенем впливу (значення коефіцієнту (-0,6; -0,3) та (0,3; 0,6);
- з низьким ступенем впливу (значення коефіцієнту (-0,3; 0,3).

Результати розподілу підприємств на вищезазначені групи представимо в таблиці 4.

Проведений розподіл (табл. 4) показав, що в 2007-2009 роках негативні умови діяльності з боку держави були створені для підприємств, які спеціалізуються на експорті машинних гвинтових виробів, машин і обладнання для добувної промисловості, машин для металургії, металевих конструкцій, залізничних і трамвайних локомотивів, нафтопромислового та бурового устаткування, сільськогосподарської техніки та обладнання для післязбиральної обробки, парових та газових

турбін, обладнання для гідроелектростанцій та іншого енергетичного обладнання.

Позитивного ефекту досягла діяльність з боку держави в плані створення умов для експорту металорізальних верстатів, важких вантажних автомобілів та автомобілів спеціального призна-

чення, сільськогосподарських тракторів різних модифікацій, авіаційних двигунів, промислових установок; різноманітних металевих виробів, виготовлення та продаж запасних частин для тепловозів.

Таблиця 4

Розподіл експортоорієнтованих машинобудівних підприємств на групи в залежності від ступеня впливу державного регулювання діяльності промислових підприємств на фінансові результати їх діяльності

Ступінь впливу	Ефект	Підприємства	Середнє значення коефіцієнту кореляції
Високий	Позитивний	ВАТ фірма «Беверс»	0,7822
		ВАТ «Стахановський вагонобудівний завод»	
		ВАТ «Зовнішньоторговельна фірма «КраЗ»	
		ВАТ «Харківський тракторний завод ім. С. Орджонікідзе»	
	Негативний	ЗАТ «Артемівський машинобудівний завод «Вістек»	-0,9909
		ВАТ «Ясинуватський машинобудівний завод»	
		ВАТ «Старокраматорський машинобудівний завод»	
		ЗАТ «Запорізький завод важкого кранобудування»	
		ВАТ «Холдингова компанія «Луганськтепловоз»	
		ВАТ «Нафтопромаш»	
Середній	Позитивний	ВАТ «Електромашинобудівний завод «Фірма СЕЛМА»	0,4099
		ВАТ «Дніпроважмаш»	
		ВАТ «Азовзагальмаш»	
		ВАТ «Мотор Січ»	
		ВАТ «Конструкторське бюро «Бердянськсільмаш»	
		ВАТ «Тепловозремонтний завод»	
	Негативний	ВАТ «Вібросепаратор»	-0,4000
		ВАТ «Турбоатом»	
Низький	Позитивний	ВАТ «Бердянські жнивarki»	0,1086
		ЗАТ «Івеко - Мотор Січ»	
	Негативний	ВАТ «Сумське МНВО ім. М.В.Фрунзе»	-0,1362
		ВАТ «Азовмаш»	
		Група «НОРД»	

Джерело: складено автором на основі власних розрахунків

Розподіл машинобудівних підприємств за ступенем впливу індексу державного регулювання на їх фінансові результати, на наш погляд, дасть можливість побудувати ефективний план дій даних підприємств на зовнішньому ринку в залежності від їх належності до окремих груп.

Висновки та пропозиції. Так, підприємствам з високим ступенем впливу державного регулювання слід використати в своїй зовнішньоекономічній діяльності стратегії спорідненої та неспорідненої диверсифікації, які забезпечать своєчасну переорієнтацію капіталу в нові види діяльності, мінімальні збитки та загальну диверсифікацію виробництва. До таких підприємств, як свідчать результати дослідження відносяться ВАТ фірма «Беверс», ВАТ «Стахановський вагонобудівний завод», ВАТ «Зовнішньоторговельна фірма «КраЗ», ВАТ «Харківський тракторний завод ім. С. Орджонікідзе», ЗАТ «Артемівський машинобудівний завод «Вістек», ВАТ «Ясинуватський машинобудівний завод», ВАТ «Старокраматорський машинобудівний завод», ЗАТ «Запорізький завод важкого кранобудування», ВАТ «Холдингова компанія «Луганськтепловоз», ВАТ «Нафтопромаш».

Основними напрямками стратегії даних підприємств на зовнішніх ринках повинні стати:

1. Збільшення частки промислових підприємств в загальному портфелі замовника.
2. Розширення географії продажу.
3. Освоєння виробництва високорентабельних видів продукції.
4. Збільшення частки та обсягів реалізації модернізаційних програм.
5. Розширення спектру пропонованих модернізаційних рішень
6. Впровадження жорсткої цінової політики по відношенню до постачальників матеріальних ресурсів.
7. Створення сервісних центрів, складального виробництва в іноземних країнах.
8. Активна рекламно-виставкова діяльність в пріоритетних країнах.
9. Пошук альтернативних постачальників комплектуючих.
10. Можлива реструктуризація підприємства і скорочення виробничих площ та виробничої земельної ділянки.

Для підприємств з середнім рівнем впливу державного регулювання (ВАТ «Електромашинобудівний завод «Вістек»)

будівний завод «Фірма СЕЛМА», ВАТ «Дніпроважмаш», ВАТ «Азовзагальмаш», ВАТ «Мотор Січ», ВАТ «Конструкторське бюро «Бердянськільмаш», ВАТ «Тепловозремонтний завод», ВАТ «Вібросепаратор», ВАТ «Турбоатом») в своїй зовнішньоекономічній діяльності слід застосовувати стратегії асортиментного розширення та спорідненої диверсифікації, які дозволять підприємствам вийти на критичний обсяг продажу, забезпечити середню норму прибутковості ЗЕД та розвинути нові напрями діяльності.

Основними напрямками стратегії даних підприємств на зовнішніх ринках повинні стати:

1. Поліпшення сервісного обслуговування та реклами.
2. Розробка і виготовлення нових видів продукції.
3. Підвищення конкурентоспроможності раніше освоєних виробів підвищеного попиту.
4. Збереження і розширення ринків збуту.
5. Запровадження анкетування споживачів з метою врахування всіх вимог покупців.
6. Ефективне використання наявних у підприємства ресурсів.
7. Зменшення витрат на виробництво продукції.
8. Удосконалення технології виготовлення випуску продукції з метою підвищення її якості для задоволення потреб споживача.
9. Запровадження заходів щодо удосконалення системи збуту продукції.
10. Удосконалення маркетингової діяльності шляхом розширення клієнтської бази підприємства.

Для підприємств з низьким рівнем впливу державного регулювання (ВАТ «Бердянські жниварки», ЗАТ «Івеко - Мотор Січ», ВАТ «Сумське МНВО ім. М.В.Фрунзе», ВАТ «Азовмаш», Група «НОРД») в своїй зовнішньоекономічній діяльності слід застосовувати стратегії інтенсифікації та раціоналізації бізнесу, а також асортиментного розширення, які дозволять забезпечити високі темпи розвитку ЗЕД та її беззбитковість.

Основними напрямками стратегії даних підприємств на зовнішніх ринках повинні стати:

1. Орієнтація на збільшення обсягів виробництва і на нарощування випуску нових видів продукції.

2. Забезпечення підприємств матеріальними ресурсами відповідно до встановлених планів виробництва продукції і за цінами, що забезпечують зниження собівартості продукції, що випускається.

3. Формування постійного платоспроможного попиту.

4. Підтримка технічних потужностей підприємства в робочому стані.

5. Освоєння непрофільних видів продукції й замовлень в осінньо-зимовий період з метою розширення номенклатури продукції.

6. Підвищення ефективності роботи каналів збуту підприємства.

7. Формування необхідного обсягу портфеля замовлень для виконання планових показників по реалізації продукції й забезпеченню стабільної роботи підприємства.

8. Проведення маркетингових досліджень в області можливостей випуску альтернативної продукції на виробничих потужностях підприємства.

9. Формування дилерської мережі в області продажів.

10. Супровід і гарантійне обслуговування продукції, прямі контакти зі споживачами, вивчення й використання досвіду партнерів і конкурентів.

При формуванні зовнішньоекономічної стратегії позитивно на діяльність машинобудівних підприємств можуть вплинути наступні суттєві фактори: реальна підтримка вітчизняного товаровиробника державою, зниження податкового тиску та запровадження системи пільг, зняття гостроти питання інженерних кадрів. Одночасно підприємства повинні застрахувати себе від можливих фінансово-економічних криз, інфляції, неплатоспроможності контрагентів, втрати ринків збуту, нестабільності цінової політики на ринку енергоносіїв та інше.

Запровадження даних стратегій росту до відповідних аналізованих підприємств буде сприяти поглибленню та розширенню зовнішньоекономічних зв'язків, поліпшенню координації зусиль, конкретизації позицій підприємства на зовнішньому ринку. Таке планування обумовлює питання визначення напрямків та цілей співробітництва на зовнішньому ринку, вибір партнера, узгодження номенклатури та обсягу взаємних коопераційних поставок.

Література

1. База даних українських експортерів [Електронний ресурс] / Міністерство економіки України: державна підтримка українського експорту // Режим доступу до матер.: <http://www.ukrexport.gov.ua>
2. ДПАУ дає прогноз заборгованості з відшкодування ПДВ [Електронний ресурс] / Інформаційне агентство УНІАН // Режим доступу до матер.: www.unian.net
3. Зовнішньоекономічна діяльність [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Зовнішня торгівля України товарами та послугами в січні-червні 2009 року [Електронний ресурс] / Міністерство економіки України: державна підтримка українського експорту // Режим доступу до матер.: www.ukrexport.gov.ua

5. Інформація щодо зобов'язань України, взятих у процесі вступу до СОТ [Електронний ресурс] / Міністерство економіки України: державна підтримка українського експорту // Режим доступу до матер.: www.ukrexport.gov.ua
6. Річна регулярна інформація [Електронний ресурс] / Система розкриття інформації на фондовому ринку України // Режим доступу: <http://www.smida.gov.ua/>
7. Ranking the Countries [Електронний ресурс] / Heritage Foundation // Режим доступу до матер.: <http://www.heritage.org>
8. www.sta.gov.ua (Державна податкова адміністрація України)

УДК: 658+334.7

ОПТИМІЗАЦІЯ ЕКСПОРТНИХ ВИТРАТ ЯК РЕЗУЛЬТАТ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ АДАПТАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ДО УМОВ РИНКУ

Бричко А.М.

В статті обґрунтовані результати моделювання експортних витрат підприємств. Оптимізація експортних витрат представлена як одна із складових адаптації управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств до конкуренції або сукупність форм та методів виживання підприємств в ринковому середовищі.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Послідовне використання методів дослідження операцій та їх реалізація за допомогою сучасної техніки дозволяє подолати суб'єктивізм, виключити так звані вольові рішення, засновані не на строгому і точному обліку об'єктивних обставин, а на випадкових емоціях і особистій зацікавленості керівників різних рівнів, які до того ж не можуть узгодити прийняття своїх рішень. В сучасних умовах розвитку економіки підприємство як відкрита система функціонування може вижити в нестабільному конкурентному середовищі лише за умови управління за принципом саморегульованих механізмів, що саморозвиваються. Існує дуже багато різних видів економіко-математичних моделей оцінки, що потребують вдосконалення, бо висвітлюють лише певну частину процесу управління, незважаючи на взаємозв'язок з іншими складовими цього ж процесу на підприємстві. Вивчення моделювання процесів адаптації управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств до умов ринку є дуже актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні, методичні та практичні питання, пов'язані з вивченням моделювання процесів адаптації управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств до умов ринку висвітлено в роботах зарубіжних та вітчизняних вчених, зокрема, в працях: В. Амбросова [1, с. 67-73], В.М. Гейця [2, с. 84; 3, с. 104-115], С. Кваші [4, с. 4-7], Т.С. Клебанової [5, с. 170-180], С. А. Кравченко [6, с. 245-398], П.Т. Саблука [7, с. 3-22], В. П. Стасюка [8, с. 17-189], О.Л. Тоцької [9, с. 48-71], А.В.Бернарда [10, с. 67-119; 11, с. 105-123] та інші. Вченими-економістами досліджувались процеси моделювання в економіці, реалізація різних видів моделей в трансформаційній економіці, моделі адаптивного управління підприємством, питання розвитку підприємництва в умовах євроінтеграційних процесів, регіональні особливості розвитку агропромислового виробництва; структурна адаптація економіки до змін умов торгівлі тощо. Моделю-

вання процесів адаптації управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств до умов ринку належною мірою не відпрацьовані.

Виділення невирішеної раніше частини загальної проблеми. В умовах макрофінансової нестабільності спричиненої світовою кризою, задля розробки адекватного економічного механізму функціонування необхідно враховувати існуючі факторні взаємозв'язки між інструментами грошово-кредитної політики і показниками ділової активності та економічного розвитку України та світового ринку. З огляду на експортну орієнтованість сільського господарства України та важливість підтримки стабільного курсу гривні щодо іноземних валют, особливу увагу слід звернути на оптимізацію експортних витрат як складову моделювання процесів адаптації управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств до умов ринку. Оптимізація експортних витрат як складова моделювання процесів адаптації управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств до умов ринку висвітлена недостатньо інтегративно та цілісно.

Постановка завдання. Метою написання даної статті є обґрунтування шляхів оптимізації експортних витрат як результату моделювання процесів адаптації управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств до умов ринку. Досягненню мети сприяли *структурно-функціональний метод* – при дослідженні адаптації управління зовнішньоекономічною діяльністю як структурно виділеної цілісної системи аграрних відносин, у якій кожний елемент має своє функціональне призначення; *метод порівняльного аналізу* – при виявленні економічної ефективності підприємств та при оцінюванні фінансового стану підприємств; *монографічний метод* – при всебічному й глибокому вивченні процесів моделювання, при вивченні передового досвіду.

Виклад основного дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Отримання підприємством неоднорідності у функціонуванні, виявлення динамічних